

KUNSTNERMØDER 2006

på Vejen Kunstmuseum

Indholdsfortegnelse

- 1 Indholdsfortegnelse
- 2 Baggrunden for "Kunstnermøder" på Vejen Kunstmuseum

- 5 Uge 1. Tine Hecht-Pedersen - Pegasus og haletudseteknikken
- 6 Historier i en cirkulær form
- 6 Materialiteten
- 7 Inspiration og fantasi
- 8 Hvad skete der i 1970?
- 8 Formidling af kunst i børnehøjde

- 10 Uge 2. Lars Ravn - Ingen skaber alene
- 10 Fra skitse til værk
- 11 Fællesværk
- 12 Materialekendskab
- 12 Udviklingsproces
- 13 At skyde gråspurve med kanoner
- 13 Jeg er ikke pædagog!
- 14 Proces frem for resultat

- 16 Uge 3. Tine Hecht-Pedersen - Gipsforløb
- 16 Genkendelsens glæde
- 17 Ude i teltet
- 20 Gipsen på fingrene

- 21 Uge 4. Annette Holdensen - Tryk "Dup - ik' male"
- 21 Revidering
- 22 Jeg gider ikke lave blomster hele tiden
- 23 Landet for længe sider
- 23 Refleksion i klasserne, udforskning blandt de mindste

- 25 Evaluering af projektet
- 25 Vigtig med de fysiske rammer, du går jo også i teater for at se teater
- 26 Formidlingen
- 27 Kunstner eller billedkunstlærer
- 28 Alderen i forhold til materialet
- 28 Børnenes udvikling fra uge 1 til uge 4
- 29 Tiden efter projektet
- 29 En person som de kender
- 31 "Kunstnermøder" og formidling af kunst til børn i Vejen Kommune

Baggrunden for KUNSTNERMØDER på Vejen Kunstmuseum

Af Teresa Nielsen, Museumsleder

Det viser sig at over 25 % af Vejen Kunstmuseums gæster er børn. Størsteparten af dem er fra Vejen Kommunes skoler, børnehaver og dagpleje. Det frugtbare samspil ønsker Vejen Kommune og Vejen Kunstmuseum at se, om det skulle være muligt at udvide ud over det, som museet på nuværende tidspunkt står for. Det statsanerkendte, kommunalt ejede museum danner ramme om den omfattende formidling, der er knyttet til de årlige 'julekalenderudstillinger', hvor over 6-900 børn i december er på besøg for at se på og tale om meget forskelligartet kunst med det skulpturelle i højsædet. Hen over årsskiftet 2005/2006 var det John Olsen, der huserede med 24 opstillinger i skatkammeret. Og ved årsskiftet 2006/2007 var det Susanne Whittingham, der tryllede med fletværk og plastikpakkebånd.

I sensommeren er der også tradition for at børn og lærer inddrages i de årlige temaudstillinger, der ofte har givet emnet til byens "Open-by-night" allerførst i september. Der er endvidere løbende lavet små projekter, hvor eksempelvis dagplejebørn har været på besøg for at se på kunsten og derefter tegne og modellere selv med plads ved små borde midt i museets store Skulptursal. SFO'er har været på en række besøg for at se huset, ud-tænke et skuespil, lave kulisser, øve og præsentere deres stykke.

Da vi ved, at disse tiltag har stor betydning for de involverede børn, vil vi på Vejen Kunstmuseum gerne arbejde videre med denne type formidling, der dog ligger ud over, hvad museet har ressourcer og erfaringer til. Omvisningerne og den foreningsdrevne billedskole på museets loft (50-70 elever pr. halvår siden efteråret 2005) er nu integrerede dele af museets hverdag. Dertil er museet en oplagt ramme om mødet mellem skoleelever og kunstnere, der kan give indblik i materialer og teknikker, som børnene ellers sjældent får mulighed for at fordybe sig i.

Erfaringsmæssigt er der god ro og stor interesse ved de årligt tilbagevendende besøg til julekalenderen. Det er klart, at det at skifte hus (fra skolen til museet), og det at have en anden 'lærer' gør det muligt at fange børnene på en anden måde. Det er nemt at holde deres opmærksomhed i en times tid, og mange gange er børnene næsten ikke til at drive ud. Spørge- og diskussionslysten er også ofte stor.

"Julekalenderudstillingerne" startede i 1995 og motiveringen for at gå i gang med dem med fokus på billedhuggere og skulptur var, at man her på egnen har masser af børn, der jævnligt passerer de mange udendørs opstillede skulpturer af Niels Hansen Jacobsen. Børnene er godt fortrolige med hans værk, der med "En Troid, der i vejrer Kristenkød" står centralt i byens bevidsthed. Ved udstillingsrækkens begyndelse var Kulturfonden med, og finansierede fremstillingen af kalenderens 24 årligt tilbagevendende udstillingskasser, der fra opstarten har været fyldt af: 1995: Pontus Kjerrman, 1996: Niels Guttormsen, 1997: Bjørn Nørgaard, 1998: Erik Heide, 1999: Eric Erlandsen, 2000: Lone Høyer Hansen, Eva Koch og Lisa Rosenmeier, 2001: Sigrid Lütken, 2002: Niels Hansen Jacobsen i det lille format (keramiske arbejder), 2003: Bagværk med glasur – Kunstakademiets elever (keramiske arbejder), 2004: LYS-SKY-PANDEKAGE – Anette Bendixen, Sophus Ejler Jepsen

og Cecilie Bendixen, 2005: John Olsen og 2006 Susanne Whittingham. Fra år 2000 og frem er det hyppigere og hyppigere sket, at kalenderen fyldes af en gruppe kunstnere, og dermed giver gæsterne et flersidet billede af samtidskunsten.

Med afsæt i tanken om, at det højner koncentrationen og modtageligheden at komme ud af de vante rammer, blev rækken af "Kunstnermøder" i september 2006 lagt med Vejen Billedskoles værkstedsloft som omdrejningspunkt for arbejdet med gips, maling og ler.

Pilotprojektets første fase satte fokus på samspil og udbytte hos de allermindste. De ni deltagende grupper var: Et dagplejehold, tre børnehavehold (Bakkegården, Kildevænget og Voruparken), to klasser fra Grønvangsskolen (2. og 3. klasse), tre klasser fra Bække Skole (to børnehaveklasser og en 2. klasse).

Holdene var fordelt over en uge med fem formiddagsbesøg og fire eftermiddagsbesøg. Da de små skolebørn kun kunne komme om formiddagen, måtte både dagplejen og børnehaverne til om eftermiddagen. Det lykkedes, men det havde været optimalt, om de yngste havde kunnet komme til i løbet af formiddagen, hvor de er mest friske.

Med afsæt i de indvundne erfaringer skal der udarbejdes lignende forløb for de lidt ældre børn og unge helt frem til gymnasie- og handelsskoleeleverne. Første fase har i efteråret 2006 dækket 9 hold fra dagpleje til og med 3. klasse, anden fase i efteråret 2007 dækkede 10 hold fra 4. til 6. klasse. Dernæst er målet en 3. fase med 7.-9. klasse som målgruppe og slutteligt et forløb for hold fra gymnasiet, handelsskolen, og kommunens mange efterskoler.

I denne første fase har følgende kunstnere været inddraget:

1) Billedhugger Tine Hecht-Pedersen, der i første uge arbejder med ler og i 3. uge var på besøg med et gipsprojekt. Tine Hecht-Pedersen har arbejdet som huskunstner på Køge Skitisesamling, og er ansat i Statens Museum for Kunsts formidlingsafdeling. Dertil har hun sit eget virke som kunstner, og afholdt i efteråret 2007 en stor separatudstilling på Vejen Kunstmuseum.

2) Maleren Lars Ravn sagde ja til at deltage. I sit atelier har han en art billedskolevirksomhed (dog med voksne elever), og har bl.a. på Esbjerg Kunstmuseum lavet samspilsprojekter med børn. Han tog afsæt i tankerne bag sin serie "Ingen skaber alene", og fik børnene til at arbejde sammen om fællesbilleder.

3) Multikunstneren Annette Holdensen sagde også ja til at tage del. Hendes store retrospektive udstilling afholdtes på Vejen Kunstmuseum foråret 2005, og hun har lavet meget vellykkede formidlingsprojekter med sine hulebyer bl.a. på Brandts Klædefabrik. Med ganske enkle teknikker og materialer har hun forsøgt at åbne børnenes øjne for det trykte medies muligheder.

Indledende overvejelser

Som med julekalenderudstillingerne, har det været Vejen Kunstmuseum håb, at "Kunstnermøder" kan være med til at nuancere børnenes billede af kunstens verden, at de kan få indsigt i forskellige teknikker og discipliner - endog møde kunstnerne, og få sig nogle levende rollemodeller og måske ligefrem forbilleder på andre måder at se på omverden.

I denne første fase af "Kunstnermøder" var der særlig opmærksomhed på betydningen af de fysiske rammer i forhold til koncentrationen og den kreative proces. Hvad betød det at skifte skolelokalerne ud med billedskoleloftet, og hvad medførte det, at 'læreren' var en kunstner? Ville man kunne se en udvikling hos børnene i løbet af de fire uger, som projektet stod på?

Hvis der kan skaffes midler, vil en samlet afrapportering af de fire forløb give konkrete bud på, hvordan man med relativt små midler kan bringe et bredt udvalg af kunstnermøder ud til rigtig mange elever. I disse uger er det lykkedes at give ca. 180 børn fire konkrete møder à 2-3 timeres varighed med fire teknikker og forskellige kunstnere. Det relative er, at de over 10.000 kr. pr. uge for forløbet er langt over, hvad skolerne kan disponere over, men til gengæld er beløbet brugt på mange flere end ved beslægtede projekter, hvor man retter fokus rent mod én eller to klasser. Målet med denne afrapportering er at give inspiration til det videre arbejde med kunst- og kulturformidling i den nye Vejen Kommune og andetsteds i landet.

Denne afrapportering er skrevet af kunsthistoriker Iben Kim Kjær, Horsens, der har været den gennemgående figur i forløbet. Det vil sige, at der løbende har været mindst to voksne – den udøvende kunstner samt Iben Kim Kjær – og dertil de dagplejere eller lærere, som holdene har haft med sig.

Uge 1. Tine Hecht-Pedersen, ler forløb – Pegasus og haletudseteknikken

Af Iben Kim Kjær, projektmedarbejder

Ler er et hyppigt anvendt materiale i institutioner, hvor børnene får lov til at arbejde med eksempelvis pølseteknikken eller mere massivt, hvorefter der er behov for at udhule tingen, så de kan klare turen i ovnen.

I den første uge af pilotprojektet "Kunstnermøder" på Vejen Kunstmuseum skulle børnene arbejde med ler i selskab med billedhuggeren Tine Hecht-Pedersen, der er vant til at undervise. Som indgang til det kreative forløb startede hun med en omvisning på kunstmuseet. Hun ville vise børnene en række teknikker, som kunstnerne har gjort brug af. Under omvisningen blev børnene bevidste om, at kunstnerne gjorde brug af inspiration og fantasi, når de skulle skabe deres værker.

Formålet med omvisningen var dels at føre børnene ind i et fantasiunivers, der gerne skulle give stof til nogle spændende historier i leret. Desuden ville Tine gøre børnene opmærksomme på former og måder at skabe på. Hendes sanselige tilgang til værkerne - hvor børnene undervejs mimerede formen med deres egen krop eller hænder - medførte, at de fik en fornemmelse af form, størrelse og særligt komposition. De fysiske opgaver kombineret med en åben dialog mellem børnene og Tine gjorde omvisningen nærværende og udbytterig - sanserne var på overarbejde.

Gennem brug af kroppen til enten at gå rundt om værkerne eller til at mime figurernes udtryk nåede Tine og børnene frem til en egen analyse af værkerne. Særlig Niels Skovgaards "Hestebrønd" satte tankerne i gang. Dens bagparti fik børnene til at tænke på så vidt forskellige ting som eksempelvis et sneglehus, en rundkørsel, en fiskehale og en slange. Fantasien fik frit løb. Omvisningens stop ved Peter Carlsens keramikgruppe fra 1992: "Bellerophone ridende på Pegasus spidder kimæren (efter Rubens)" var også interessant. Den vingede hest, Pegasus, førte børnenes tanker til Walt Disneys "Herkules" og Barbies "Pegasus' Trolldom". De kendte figuren og vidste, hvilken rolle den havde i tegnefilmens univers. Tine fortalte, at Pegasus står for inspirationen. Det var lige netop den og fantasien, som var ugens nøgleord. Fantasien sætter ingen grænser, og i børnenes beskrivelse af Peter Carlsens sære kimære fortalte de ganske ligefrem om løvedyrets gedehoved i ryggen og slangehale. For dem selv var deres observationer ikke specielt underlige - de var allerede inde i en fantasiverden, hvor alt er muligt.

Omvisningen sluttede oppe på loftetsværkstedet (Vejen Billedskoles lokale), hvor de skulle i gang med at arbejde med ler. Efter en kort introduktion til "haletudseteknikken", hvor leret bliver skåret i strimler og bøjet til et haletudseæg, slap børnene deres fantasi løs. Materialerne var enkle: Bindemidlet var slikkerler (tørret ler blandet op med vand), dertil gafler til at smøre det ud med, charmotteler, knive, en masonitplade og enkelte specialredskaber. Hvert hold fik en pause midtvejs, hvorefter Tine lavede en hurtig gennemgang af værkerne. En af gangen var børnene i centrum med deres værk, og skulle fortælle om det. For nogle var det sjovt, for andre var det en stor overvindelse. Gennemgangen gav først og fremmest børnene en mulighed for at sætte ord på en ting og gøre den forståeligt for an-

dre. Desuden var gennemgangen frugtbar, da Tine og tilskuerne var gode til at komme med ideer til, hvordan hver enkelt kunne arbejde videre med sit værk. Efter endt gennemgang var der den afsluttende arbejdsfase og oprydning.

Historier i en cirkulær form

Den første dag var der en børnehaveklasse fulgt af et hold fra dagplejen. Inden omvisningen med børnehaveklassen kom museumsinspektør Teresa Nielsen og fortalte i den tæt-pakkede Skulptursal om huset og om, at alle børnene, der var bosat i Vejen Kommune var 'medejere' til dette kommunale kunstmuseum. For at værkerne kunne holde for evigheden fortalte hun, at det var vigtigt, at alle passede godt på dem, og kun rørte ved de gule småskulpturer, som kunne tåle det. Indledningen havde gjort så stort indtryk på en del af børnene, at de hjemme havde fortalt deres forældre, at det var deres alles hus.

Børnehaveklassen tog aktivt del i analyserne af værkerne. I det praktiske arbejde kunne man se, at elementer, som de havde set på sammen i udstillingen, såsom vikingerne på Karl Schrøders mægtige keramikkrug kom frem i dekorationerne. Elementer som Pegasus, den cirkulære form fra "Havhestebrønden" og grundformen i Mette Vangsgaards krukke "Pige i skov" kunne også spores i børnenes værker. Ved at mime pigens måde at sidde på på Vangsgaards krukke formåede de at komme frem til, at hun tænkte eller måske var trist. En pige mente at hun tænkte på, hvordan hun kunne komme hjem. Indlevelsen i værket var stor. Og formen blev udforsket ved at forstille sig, hvad en hullet krukke mon kunne rumme. Det var netop den cirkulære form med huller eller gennembrydninger, som var den overordnede grundform, som børnene skulle arbejde med i ugens løb. Det var meningen, at de på formen skulle fortælle en historie. Nogle gjorde brug af motiver fra omvisningen og andre lavede skulpturer med motiver hentet fra deres egen hverdag. Der var eksempelvis en dreng, der lige havde set en kampvogn. Den oplevelse kunne ses i hans lerfigur og i hans skitse i maleforløbet i ugen efter. Holdet forstod fint princippet i halletudseteknikken, men det at tænke en historie ind i en cirkulær form var vanskeligt. Men da Tine gik rundt og kobede det enkelte barns ler ringe sammen til cirkulære former, åbnede der sig nye muligheder og historier.

Materialiteten

Mandag eftermiddags dagplejehold var en stor udfordring. Her opstod spørgsmål som: Hvordan skulle de vises rundt? Hvad kunne de motorisk? Ville vi kunne få deres opmærksomhed og hvordan? Det blev til en sanselig omvisning, hvor børnene skulle bruge deres krop. De skulle pege på ting ved værkerne, gå rundt om skulpturerne eller mime grundformen. Undervejs satte børnene de ord på figurerne, som de havde lyst til og kunne.

I det praktiske arbejde var det i starten vanskeligt at fange deres opmærksomhed. Tine besluttede at give hver af dem en klump ler i hånden, så de kunne forme sammen med hende. Nu var deres opmærksomhed fanget! Efter introduktionen blev de syv småbørn sat i to grupper – et hold hos Tine, det andet hos Iben Kim Kjær. Børnene modellerede 'franskbrød', kugler, ansigter og slanger, som de selv satte på en fælles figur ved hjælp af slikkerler, der hurtigt fik navnet "lim". Til dagplejernes store forundring sad børnene dybt koncentrerede i 1½ sammenhængende timer. Nogle gik i gang med det samme, en pige sad og kiggede rundt i starten. Hun sagde ikke noget under hele forløbet. Det ændrede sig

i de efterfølgende uger. Som hun blev fortrolig med stedet, fik hun også fint snakket om det hun lavede. En dreng var dybt optaget af at putte små stykker ler i hullerne på en brændt lermodel, som Tine havde lavet til lejligheden. I den sidste halve time af forløbet var også disse to børn med til at klistre deres små delelementer på den store skulptur. Udforskningen af materialet og det nye sted skulle lige fordøjes, før de kunne begive sig i kast med arbejdet. Da de var færdige, ventede de i museets "børnehjørne" på deres forældre. Da de voksne dukkede op, var børnene stolte over at skulle vise deres skulpturer frem i værkstedet.

Gruppearbejdet med dagplejeholdet gjorde, at vi besluttede at gøre det samme med de efterfølgende børnehaver, hvor pædagogerne kunne fordele sig ud i hver sin gruppe. Det viste sig imidlertid med den første børnehave, at pædagogerne førte for meget an i grupperne. De syntes at være mere fokuseret på resultatet end på processen. Målet var jo netop at børnene skulle have mulighed for at eksperimentere med teknikken. Voksenstyringen medførte, at børnene ikke kom til at bestemme skulpturens udtryk på samme måde, som med dagplejeholdet. Samme arbejdsdeling gjorde sig gældende i den afsluttende gennemgang af værkerne, hvor pædagogerne tog over i fortællingerne om værkerne. Erfaringerne medførte, at vi næste dag lod børnehalebørnene lave deres egne skulpturer. Det gik fint. De var gode til at arbejde i leret og fortælle om deres værker.

Inspiration og fantasi

Hvor man hos børnehaveholdene og dagplejeholdet kunne se, at det fortrinsvis var udforskningen af materialet, der var det centrale, forholdt det sig anderledes i de større klasser. Tines instruktioner blev fulgt nøje. Eksempelvis havde en pige lavet en borg, men da Tine undervejs sagde, at figurerne ikke skulle være for store, ødelagde hun den, og lavede den om til en ruin med H. C. Andersen symboler. Da der blev spurgt, hvorfor hun havde ødelagt den, svarede hun, at Tine havde sagt, at de ikke måtte være for store. Så ville hun hellere lave en ruin i stedet for borgen.

I en anden klasse lavede en dreng en stor stang med fire ben. For oven drejede kloden rundt ved hjælp af nogle drager for enden af de fire ben. "Ud af munden sprøjter dragerne væsker, der rammer kloden, og får den til at bevæge sig", forklarede han. Konstruktionen var gennemtænkt! I andre tilfælde var det materialets begrænsninger, som udviklede historien. En pige havde lavet en flot mand på en platform. Han ville dog knække, hvis han kom til at stå uden støtte. I et forsøg på at sikre ham med støttepiller - nærmest som et gotisk kirkebyggeri - endte det med at pigen kaldte gruppen for "manden i lænker". Den tekniske begrænsning førte til en udvikling af hendes historie.

Pegasus kom op at flyve på en af værkerne. I den sammenhæng blev det husket, at Pegasus i Peter Carlsens skulptur havde en støttepille, der holdt den oppe i flyvehøjde. Sådan blev sagen løst. Børnene reflekterede over værkerne fra omvisningen. Nogle gange genbrugte de motiverne, andre gange formerne, eller skulpturerne fungerede som reference ved løsning af tekniske problemer.

Hvad skete der i 1970?

Snart fik vi sans for, hvornår børnene skulle have en pause. Opslugt af arbejdet var der i begyndelsen en tendens til at lade dem arbejde for længe. Det viste sig at være vigtigt at stoppe børnene, selv om de protesterede højtlydt. Eksempelvis var Grønvangskolens 2. klasse ikke til at drive ud af værkstedet. Det tog ti minutter at få dem ud til pause! Da vi kom ind for at spise kage og drikke saftvand, spurgte de utålmodigt, om de snart måtte begynde at arbejde. Selv ikke kage og saft kunne få dem til at holde pause i 10 minutter!

Efter pausen foretog Tine en kort gennemgang af værkerne for at se, hvad der skulle arbejdes videre med i den sidste tid. En dreng fortalte, at hans hus var fra 1970. "Menneskene er så store", sagde han og viste ca. en 3 cm med tommel og pegefinger. Men hvad skete der i 1970? Han svarede straks: "Da blev mit hus bygget". Huset, som han havde skabt i leret, var - som så mange andre bygninger - knyttet til et helt bestemt årstal. En pige udbrød, at hun ikke havde tænkt på, hvad hendes figur skulle forestille, men lod sig rive med at leret. For hende var udforskningen af materialet det vigtige. Mange af drengene havde hentet inspiration i computerspil, film eller egne oplevelser. En skulptur rummede en kæmpeedderkop og dødningshoveder. I stort format udførte en anden dreng en meget detaljeret ring fra "Ringenes Herre".

I 3. klassen kunne man tydelig se, at omvisningen på kunstmuseet havde inspireret dem. Til Jyske Vestkysten udtalte en dreng "Jeg kan godt li' hesten ved den store runde brønd i nede i museet. Min ring er rund og dyb lige som den." Ved et bord var det H. C. Andersen, der blev temaet. Fantasien blev brugt - ofte uden hensyn til teknikken og den cirkulære form. Det satte Tine på ekstra arbejde, hvor hun med lidt kreativitet måtte få et fladt reliefarbejde til at blive en krukkelignende form. En dreng havde lavet en kampscene med kampvogne spredt ud over bordet. Tine hjalp ham med at få dem klistret sammen i en ring, hvor tanks og geværer blev forbundet.

Formidling af kunst i børnehøjde

En af lærerne meldte tilbage: "Hun [Tine Hecht-Pedersen] gav hvert enkelt barn en tro på at det de lavede var unikt. Respekten for hinanden var gensidig." Citatet opsummerer lærernes og pædagogers opfattelse af lerforløbet. Der var styr på tingene og børnene følte sig trygge i de rammer, som Tine stillede op. Samtlige lærere og pædagoger er enige om, at opstarten med omvisningen skabte en god forbindelse mellem Tine og børnene, og den bar frugt i værkstedet. Ved at Tine talte med og ikke til børnene, fik de en følelse af, at deres ord blev taget alvorligt. Hun gjorde direkte genbrug af deres ord i sin fortælling om værkerne. Der har været stor enighed i evalueringerne om, at omvisningen har været afgørende for at børnene blev fortrolige med stedet og med Tine. Omvisningen gav børnene en oplevelse og førte dem ind i det fantasiunivers, hvor der findes utallige løsninger. Ugen efter talte de videre om værkerne, da de genså dem på museet. Selv dagplejebørnene stoppede op ved skulpturerne fra omvisningen, og pegede eller talte om dem.

Alle er i evalueringerne enige om, at de fysiske rammer har været en væsentlig årsag til, at børnene har kunnet koncentrere sig i meget længere tid, end de normalt gør. De mener, at ved at tage børn ud af deres vante rammer og føre dem ud i nye omgivelser, får dem til at bevare fokus, skiftet skærper deres sanser. Tine udtaler selv, at hun ikke ville have kunnet gennemføre et lignende forløb på en skole. Vel er der formningslokaler, men der er ikke muligheden for at starte ud med den rigtige kunst i rigelige mængder. Hun mister den di-

rekte kontakt med kunsten ved at arbejde i klasselokaler, hvor hun ikke kan give børnene indsigt i de forskellige teknikker gennem studiet af originalværker – inspirationen og fantasien har svært ved at indfinde sig. Der er også enighed om, at forløbet vil få indvirkning på, hvordan de voksne og børnene vil se på værkerne i fremtiden.

Gennem brugen af kunsten til at konkretisere en teknik eller for at illustrere, hvordan fantasi og inspiration er to gode elementer i et kunstværk, formåede Tine at føre børnene ind i et univers, hvor de straks kunne digte videre i leret. Samspillet mellem oplevelsen af kunstværkerne og et kendskab til arbejdet med leret førte til at børnene så på kunsten med helt nye, mere nuancerede 'briller'. De kunne nu se på værkerne ud fra materialets muligheder og begrænsninger.

Tines rolle i lerforløbet mindede på mange måder om læserens i et undervisningsforløb i skoleregi, hvor der kan etableres lignende definerede rammer med læreren som den styrende. I den forstand lå undervisningsformen tæt op ad institutionernes. Men indholdet var helt anderledes. Dertil blev det jævnligt bemærket, at skiftet fra skolen til museet gjorde en stor forskel i alvoren omkring opgaven, og dermed en større koncentration.

Tines fokus var at skabe et sanseunivers, hvor værkerne skulle sanses frem for alt. I dette univers eksisterer kunstværkerne for hende og børnene uafhængig af en tilknyttet tekst. Det handler om form og egne oplevelser. Dertil var processen det centrale i det praktiske forløb. Pædagogerne var ofte sporet ind på at sigte mod et resultat, hvorimod det var Tines hensigt at se på, hvordan børnene flyttede sig i processen fra en nøgtern formel historie om værket til en historie, hvor fantasien løb af sted i takt med at ordene kom ud af munden.

Uge 2. Lars Ravn, male uge – ”Ingen skaber alene”

Af Iben Kim Kjær, projektmedarbejder

Anden uge var med billedkunstneren, Lars Ravn. Hans oplæg var, at lærerne og pædagogerne skulle formidle en tekst ud til børnene forud for besøget på museet. Det var artiklen ”Ingen skaber alene” skrevet af Troels Andersen. Den handler om Lars Ravns malerier fra serien af samme titel. Konkret dukker titlen op på lærrederne i oversættelse til mange forskellige sprog, og koblet med billeder, der antyder elementer fra sprogets hjemegn.

Både lærere og pædagoger meddelte, at de havde haft svært ved at formidle teksten – de fleste af børnene var ganske enkelt for små til at foretage den type refleksion. Der var enighed om, at de manglede instruktion i, hvad der skulle formidles og hvordan. Nogle opgav at fortælle om artiklen, da de mente, at det ville være for svært for børnene at forstå. Andre talte ud fra billederne. Det var en god indgang, da de derigennem kom til at tale om farver og former i relation til teksten samt om det sprog, som teksten var skrevet på. De børn, som havde fået gennemgået teksten, var meget begejstrede for hans farver. De forstod mange af symbolerne i billederne og kunne tale med om dem. Desuden syntes de, at det var sejt, at han havde lavet billeder med den samme tekst oversat til vidt forskellige sprog. Lars Ravn fortalte, hvad det vil sige at være kunstner. Han fremlagde det som et erhverv – noget man kan lære på en skole, på samme måde som når man vil være brandmand eller politimand. Set i bakspejlet havde det været rigtig godt at have et par af Lars Ravns lærreder hængende i værkstedet. Hans kunst ville være blevet mere nærværende, men det lod sig ikke gøre, da seriens malerier var enten solgt eller på udstilling.

Det viser sig, at børnene er nysgerrige for at se og interesseret i, hvad de enkelte kunstnere selv arbejder med. En fremvisning af egen produktion har dog ikke været indlagt i dette forløb, da det giver anledning til en anden og større diskussion – om man gennem visning af kunstnerens egne værker for stærkt kommer til at præge børnenes egne kreative forsøg. Vi må dog konstatere, at Tine Hecht-Pedersens præsentation af Peter Carlsens, Mette Vangsgaards, Niels Skovgaards og Hansen Jacobsens værker dog ikke synes at have hæmmet børnenes virkelyst! I næste fase vil det være oplagt at opfordre de medvirkende kunstnere til at inddrage egne værker i forløbet, og dermed give børnene endnu flere impulser.

Fra skitse til værk

Ideen med forløbet var at børnene, på baggrund af teksten, skulle forsøge sig som kunstnere for en dag. Først skulle de med papir og blyant udføre individuelle skitser, hvorpå de afslutningsvis antydede farverne. Så var det meningen, at børnene i grupper à 4-5 ud fra deres skitser skulle blive enige om en historie for et fælles maleri. Det skulle de udføre sammen på et lærred, som var tapet fast til et bord i værkstedet. Først overførte de relevante elementer fra deres skitser, og når gruppernes fælles kompositioner var på plads, fik de maling til farvelægningen.

Ideen med forløbet var for det første, at de skulle få en forsmag på, hvordan en kunstner arbejder. For det andet skulle gruppearbejdet gerne hjælpe børnene til at skabe i fællesskab. Der opstod en række spørgsmål: Hvordan skulle grupperne etableres? Hvordan skulle børnene overføre deres skitser til lærredet? Hvor ligger grænsen mellem at dele og at samarbejde?

I den første børnehaveklasse var det tydeligt, at børnene ikke var i stand til at gå fra et materiale til et andet. Deres skitser var alt for små og detaljerede, og der opstod ikke det tilsigtede samarbejde omkring udvælgelse af delelementer fra de enkelte skitser til overførsel til gruppernes fælles værk. Erfaringerne førte til, at vi i de efterfølgende forløb lod børnehaveklasserne og børnehavebørnene tegne direkte på lærredet. Det blev et bedre forløb, når børnene i et hug kunne koncentrere sig om at lave deres fortegnelse direkte på lærredet. Det samarbejde, som var forløbets formål, var de for unge til at kunne gennemføre i en dialog over deres papirskitser. I stedet foregik dialogen inden blyantstegningen på lærredet. Hos de mindste endte denne dialogfase ofte i en ren opdeling af lærredet frem for et decideret samarbejde på tværs af hele fladen.

Med de større klasser fungerede skiftet fra skitse til værk langt bedre. Gruppevis formåede børnene at skabe fælles universer ud fra de individuelle skitser. Samarbejdet var særlig spændende i en gruppe, hvor en pige, der til daglig går meget for sig selv, pludselig blev centrum. De andre i hendes gruppe opdagede, at hun var rigtig god til at tegne heste. Gruppen var overrasket over hendes kreative evner, og hendes tegning gav temaet til deres fællesbillede. Arbejdet rykkede ved de sociale relationer i den gruppe. På et andet hold havde klassen en god dialog om billedernes indhold. Skitserne blev brugt i deres forberedelser på lærredet; de blev hængt op på bjælker og skabe, så de kunne have dem for øje, og løbende kunne se, hvordan de skulle arbejde.

Lars' fortælling om sin egen proces som kunstner - som parallel til at børnene gennem egne erfaringer fra afprøvning af arbejdsprocesserne - førte til, at tirsdagens 3. klasse følte sig som små kunstnere. De forstod princippet om overførsel af skitsen til lærredet. De individuelle skitser havde givet inspiration til fællesbillederne. Et drengebord havde krig og ødelæggelse som tema, mens en pige-gruppe lavede en dyrehandel. Et tredje hold malede en savanne og en jungle på deres lærred. De fleste steder var de gode til at samarbejde. Ved et drengebord opdelte de dog ligefrem lærredet i fem lige store dele. Det var, hvad de kunne blive enige om.

Fællesværker

Ud over den kunstneriske proces var det centrale i Lars' forløb gruppen og fællesværket. Han havde sat sig for, at malerierne skulle skabes i fællesskab med de forskellige komplikationer, som det nu medførte – bl.a. de kritiske steder, hvor dialog var umulig og en egentlig feltopdeling blev løsningen. Lars gjorde en del ud af gruppens sociale mulighed. Han var meget bevidst om, at grupperne ikke skulle være, "som de plejer". Han gik direkte ind og flyttede om på børnene, så grupperne netop gav mulighed for andre fællesskaber, end børnene umiddelbart selv søgte. Gruppearbejde synes at være mere almindeligt i skolerne end i børnehaverne – det var i alt fald dér, at der umiddelbart blev reflekteret over Lars' fremgangsmåde. Eksempelvis har pædagogerne i Vorupparkens Børnehaven siden gjort brug af hans tanker om at sætte umage grupper sammen om fælles projekter f.eks. i

udeområderne. De vilkårlige grupper har været medvirkende til, at det pludselig var helt andre børn, der kom til at træde frem med brug af deres særlige evner. Den pædagogiske idé om fællesværker blev taget op igen i den sidste uge i trykarbejdet med Annette Holdens. Der kulminerede dialogen i nogle meget fine værker skabt i fællesskabets samspil over tema og de enkelte underelementer.

Materialekendskab

Efter det første hold vurderede Lars, at kvaliteten af farverne havde været med til at gøre deres billeder for brune og grønne. Det skyldtes, at de mørke farver indeholdt for meget jordpigment. Han valgte fremover først at udlevere de lyse farver og efter pausen de mørke. Selvom tubevandfarverne var vanskelige at blande, havde de den fordel i forhold til akryl, at de var lette at få af tøjet, hvilket forældrene sikkert har været glade for. Erfaring med materialerne var også vigtigt for børnene. Til Jydske Vestkysten fortalte en pige, at hun meget hellere vil tegne hos Lars end på skolen, da han jo er en rigtig kunstner, og ved hvordan man rigtig skal gøre det.

På børnenes blyantsskitser antydede Lars med den mindste pensel, at det var stort set umuligt at gennemføre de små detaljer, som de arbejdede med. På fredagsholdet viste han også helt konkret, hvordan man overfører en skitse fra den første tanke til et forstørret format.

I løbet af ugen blev der gjort brug af tre forskellige typer lærred. Der var spændende forskelle at følge. Først var der hørlærredet, som Lars selv havde med. Det var af meget god kvalitet, kraftigt og med tydelige strukturer på overfladen. Da det slap op, blev der brugt syntetisk lærred, som var mere levende at arbejde med. Desuden var strukturerne mindre artikulerede. Afslutningsvis var der det billige bomulds lærred, der trak sig, når børnene malede på det. Det krøllede og krævede at blive spændt ud på en blændramme. Det må kort konstateres, at man får, hvad man betaler for!

Udviklingsproces

Ugen igennem skete der en stor udvikling i formidlingen af budskabet. Lars førte en række historier ind i sin introduktion, som gjorde den nærværende og forståelig for børnene. I en børnehave forklarede han tankerne bag "ingen skaber alene" med, at det ikke altid er sjovt at lege alene. Når man er alene, er der jo ingen der kan se, hvad man laver, og så bliver fortællingen ikke så spændende. I den kontekst var samarbejdet mere spændende end at lave noget for sig selv. Og børnegruppen tog Lars' ord alvorligt. Flere af børnene diskuterede, hvad de skulle lave, inden blyanten blev sat på lærredet. Børnene forstod indholdet af temaet, fordi det blev forklaret i børnehøjde med relationer til deres hverdag.

Lars ønskede at køre et frit forløb, hvor børnene kunne vælge eller fravælge, og hvor processen gik forud for resultatet. Denne holdning førte til en række situationer, hvor lærere og pædagoger forsøgte at tage over. I en børnehave ville en pædagog opdele lærredet i fire lige store dele, så kunne de jo komme i gang og ville alle få lige meget plads. Men opdelingstanken var fuldstændig imod forløbets formål, som var samarbejdet på tværs. Ved et andet hold ville en lærer have alle børnene til at stå på den ene langside, da vedkommende mente, at "man da ikke kan have huse oppe i himlen", som børnene ellers var i gang med. De voksnes opfattelse af hvad og hvordan man kan tegne blev også udfordret.

At skyde gråspurve med kanoner

I erkendelse af, at man ikke kan få to-årige børn til at lave en skitse og overføre den til et lærred, besluttede Lars Ravn at lade dagplejebørnene tegne, hvad de havde lyst til på lærredet, hvorefter de skulle farvelægge det. Det forløb passede til målgruppen. Teknisk var der dog en del begrænsninger. Det viste sig, at børnene havde svært ved at fylde lærredet ud med de små pensler. De skulle have haft kraftigere pensler med små, korte skafter eller små malerruller at arbejde med, som en af dagplejerne foreslog efter forløbet. Denne målgruppe krævede, at underviseren var på 100%, da den mindste uopmærksomhed virkede forstyrrende på børnene. I evalueringen af forløbet blev der foreslået, at Lars skulle have siddet ved bordet sammen med børnene og vist dem fremgangsmåderne. I evalueringerne blev det klart, at der i forhold til de helt små manglede et passende nærvær, der kunne give en fortrolighed, som kunne have gjort børnene mere engagerede.

Malerforløbet med de helt små børn viste, at det krævede en større pædagogisk indsigt og bedre instruktion, for at få børnene for alvor kunne komme ind til materialet og teknikken. Ergonomisk var penslerne ikke egnede til de små hænder, og de var for små til det store lærred. Desuden viste forløbet, at arbejdet med den plane flade kræver en helt andre abstrakt refleksion end arbejdet med ler. Malerprojektet fik ikke det tilsigtede forløb, fordi det viste sig, at børnene var for små til at reflektere fra skitsens tegnearbejde til det endelige værk.

I evalueringen kom Lars ind på, at forløbet med dagplejebørnene var som at skyde gråspurve med kanoner. Det kan diskuteres, om dagplejebørnene er den ultimative 'smertegrænse' for et sådant forløb. I og med at de kreative aktiviteter med de mindste kræver større pædagogisk indsigt og færrest mulig informationer, vil det på mange måder være lige så udviklende for børnene, hvis aktiviteterne foregik hos skolede dagplejere. Dog skal det på en helt anden front fremhæves, at de små dagplejebørn gennem de fire besøg under "Kunstnermøder" har lært et nyt sted at kende og har lært at forholde sig til ellers fremmede mennesker, som har givet dem et nyt forhold til kunsten, museet og dets rammer. Desuden er det tænkeligt, at dagplejerne har fået indsigt i teknikker, som de siden vil arbejde videre med.

Jeg er ikke pædagog!

I evalueringen af malerforløbet efterlyste lærere og pædagoger en bedre forklaring i børnehøjde. Set i lyset af, at skolernes arbejdsproces overvejende er resultatorienteret med pædagogiske teknikker i bagagen, er det logisk, at de efterspørger en pædagogisk tilgang. Omvendt stilles børnene overfor et univers, der er anderledes end de institutionelle rammer, hvilket formidlingen også afspejler. Gennem en tilgang, hvor Lars tog udgangspunkt i sin egen arbejdsmetode, skabte han et billede af, hvad det vil sige at være kunstner. Idéen om at være kunstner for en dag fremmede børnenes interesse for at være med i legen. Den sidste gang fredagens 2. klasse besøgte museet, udtalte flere af børnene, at de bedst kunne li' det at lære at være kunstner.

Forløbet har givet anledning til, at nogle børnehavepiger har fået lyst til at tegne på samme måde som hos Lars. Pædagogerne har derfor stillet et bord til rådighed, hvor de har ud-

spændt et stort stykke papir. Lars lavede ikke et overskueligt forløb med faste rammer, men har til gengæld skærpet børnenes interesse for at skabe sammen og lege kunstnere. Friheden og frie rammer kombineret med et processuelt forløb, hvor resultatet ikke var det afgørende, stod i stærk kontrast til lærernes nødvendige disciplin for at kunne holde styr på 15 til 28 børn. Processen var nøgleordet i Lars' forløb. "Jeg tror ikke, at billedkunst er speciel i forhold til en række lege. Alt er godt så længe der er det processuelle."

Heller ikke i børnehaven var det hverdagskost, hvilket flere pædagogers evalueringer også viser. Omvendt var børnenes tilbagemeldinger meget positive. Flere af pigerne fra 3. klasse følte, at det var dejligt at have en rigtig kunstner til at komme og vise, hvordan man maler. Desuden gik titlen "Ingen skaber alene" direkte ind hos pigerne fra 3. klasse. De så gruppearbejdet som et frugtbart samarbejde, hvor man bare kan lade sig inspirere af hinanden.

Sammen skabte børnene i deres billeder spændende universer, hvor den "traditionelle" opfattelse af et billedes narrative forløb blev skudt i sænk af kunstnerens frie tanke om, at man kan skabe sin verden, som man vil have den på lærredet. Huse svævede derfor i luften sammen med palmer, og hvorfor skulle himlen være blå hele tiden, når denne lilla farve er flot til himlen. Den resultatorienterede opfattelse fra institutionerne blev afløst af et rent procesorienteret forløb, hvor motiverne ikke er givet på forhånd, som de så ofte er i billedkunstimerne i skolerne.

Proces frem for resultat

Overordnet set viste maleriforløbet, at børn er vidt forskellige. Det er vanskeligt at opstille skemaer for, hvad de kan i børnehaveklasse i forhold til børnehaven. Nogle børnehavebørn var modne nok til at følge Lars' idé, mens andre børn fra børnehaveklasserne havde svært ved at gå fra blyantstegning til maleri. Det oprindelige forløb, som Lars havde forberedt, viste sig at være for stor en udfordring for børnene fra 2 år og til og med børnehaveklassen. "Børnene er 1:1 tænkende. Det er også en proces at øve sig. Det er svært at få børnene til at gå fra det ene til det andet, manglende vedholdenhed og koncentration. Det er noget der kommer", mente Lars Ravn. Derfor blev både introduktionen og det praktiske forløb forskellige alt efter børnegruppen. Forstørrelsen af en skitse til et stort lærred var simpelthen for svært for mange. En drengegruppe havde forberedt en stor krigsscene, men da de endelig skulle til at male blev det til et abstrakt billede uden spor af elementer fra skitserne.

Ifølge Lars ligger forskellen ikke så meget i alderen, som i om de har prøvet det før, eller om de motorisk er gode nok til at styre en pensel. Det sås tydeligt med fredagsholdet, som tidligere har arbejdet med både akvarel og maleri. De var vant til at arbejde med billeder, og var langt bedre rustet til at følge Lars' idé end eksempelvis 3. klasse. Det kan dermed konstateres, at kendskabet til materialerne er vigtigt for at kunne forstå og arbejde fra skitse til færdigt værk.

Det er interessant at se forholdet mellem lærer/pædagogevalueringerne og børnenes egne udtalelser - de er helt modstridende. Børnene har ikke været anfægtet af, at formidlingen ikke har været, som man ville ønske det i uddannelsessystemet. Lars formåede, trods komplicerede ord, at møde børnene på en direkte måde, hvor frihed og samarbejde var to centrale termer. Lars' direkte kontakt med børnene virkede befriende for nogle, hvilket og-

så fremhæves i nogle pædagogers evaluering af forløbet. Det lykkedes ham at fange nogle helt andre børn end Tine havde været på bølgelængde med – særligt drengene så pludselig en rollemodel til opfølgning, og en mere fysisk kontant form. Spørgsmålet er blot, om det er muligt at køre denne type undervisning, når man en formiddag står alene som huskunstner med 28 børn? Eller ville man kunne få mere igennem med mere definerede rammer? Og hvad betyder formidling - er det i virkeligheden netop, at man får videregivet noget, som udvikler og rykker modtageren? Lars har både rykket ved børnenes opfattelse af det at være kunstner og den kunstneriske proces, og har måske fået lærere og pædagoger til at se på en formidlingssituation med andre øjne. Proces og valgfrihed har været to centrale termer, som på mange måder har stået i kontrast til institutionsverden.

Uge 3. Tine Hecht-Pedersen Gipsforløb

Af Iben Kim Kjær, projektmedarbejder

Gipsforløbet var særligt ved at børnene her atter fik mulighed for at møde Tine Hecht-Pedersen, som de allerede var fortrolige med fra forløbet i første uge. Ville det betyde noget, at det var en person, som de kendte?

Modellering, tegning og maleri gøres der ofte brug af i institutionerne, men gips sjældent afprøves i anden form end som gipsgaze til masker. Hvordan mon børnene ville forholde sig til et materiale, som de færreste havde prøvet i flydende form? De skulle dertil forholde sig til andre omgivelser end i de to forgangne forløb. I betragtning af, hvordan gips har en evne til at komme alle vegne, var det - med rimelig pænt vejr - blevet besluttet at gennemføre undervisningen i museets store telt, der blev stillet op ude på pladsen.

Hvert hold startede med en tur rundt til et udvalg af Hansens Jacobsens udendørsopstillede bronzeskulpturer. Børnene talte om skulpturerne, rørte ved dem, bankede på dem, og brugte deres krop til at mærke, hvordan det måtte være at stå eller ligge i de forskellige stillinger. "Skyggen" blev mimet på græsset, og børnene fik en klar fornemmelse af, at figuren nærmest var ved at gå i ét med jorden. Tine og børnene fik en god dialog om symbolerne i skulpturerne. Hunden som trofastheden, timeglasset som symbol på livets forgængelighed og manden med leen. Alle kendte leen, men ingen vidste, hvordan den havde fået sin betydning - efterårsslåning af græsset, afskæring af afgrøder, efteråret som den årstid, hvor alt går på hæld. Slet og ret også som symbol på hans arbejde, "Vorherres Urtegaardsmand", som han hedder hos H. C. Andersen.

I gennemgangen fik de også et indblik i materialet (bronze) og hvordan det patineres. Tine fortalte en populær historie om, at man udenfor støberierne ofte tisser på bronzeskulpturerne for at få dem til at patinere hurtigt. Det var en historie, der gik rent ind. De fik lov til at smage på de "frække" ord i omvisningen, og ordene blev af Tine samlet op med den største selvfølgelighed. "Skyggen" blev til manden med den lange hals. I gennemgangen hos en anden klasse blev der gjort et stort nummer ud af, om en golfbold ville kunne trille i figurens furer. Fantasien og associationerne fik frit løb.

Tine havde et helt klart formål med omvisningen. Hun ville vise, hvordan Hansen Jacobsen havde gjort brug af piller og stokke for at figuren kunne holde. Dette var tekniske fif, som børnene gerne skulle have i baghovedet i det praktiske forløb, hvor de skulle bruge grene som støttepiller i deres egne gipsskulpturer. Undervejs i gipsarbejdet mindede Tine om Hansen Jacobsens skulpturer for at understrege, at pinde og grene skulle bruges som støttepiller på samme måde som Vølvens stok.

Genkendelsens glæde

For Tine Hecht-Pedersen var det dejligt, at hun kendte børnene og havde erfaringerne fra det sidste forløb. Dermed kunne hun gå direkte til emnet uden præsentation. Tine valgte at variere undervisningsforløbet med brug af forskellige gipsteknikker, så hun personligt kun-

ne bevare energien ugen igennem. Børnene kom til at gøre brug af gummikopper, grene, grensakse, sækkevæv, blå og modellergips. Én af børnene meldte tilbage "Det var vildt sjovt at bygge opad og at lære at lave gips".

Det første hold arbejdede oppe i billedskolens værksted. Men vurderingen var, at gipsgriseriet hæmmede både underviseren og børnene. Hurtigt blev museets store telt sat. Allerede eftermiddagsholdet kunne få undervisning udenfor. Det viste sig at være en god beslutning, og børnene nød det.

I den praktiske del af forløbet gav Tine en kort, illustrativ gennemgang af, hvordan man gør gipsen klar ved brug af en gummikop. Derefter viste hun, hvordan man fik pindene til at hænge sammen. Børnene var meget optaget af at følge gipsen. Gummikopperne med det tørre gipspulver blev med stor forsigtighed stillet ned i den store spand med vand. Nøje blev der holdt øje med, hvornår gipsen holdt op med at boble. Det indikerede, at det tørre gipspulver havde suget tilstrækkelig meget vand og var blevet til brugsklar gips.

Den første børnehaveklasse arbejdede sammen to og to, så den ene kunne holde pindene mens den anden satte gips og sækkevæv på. Samarbejdet gik fint, og alle kunne se fordelene ved at arbejde sammen. Børnene var stolte over selv at kunne lave gips.

Efter en midtvejspause tog Tine værkerne frem og førte en åben dialog med børnene om deres skulpturer. Hun fik dem til at føle, at de havde skabt noget unikt, ved at pointere, hvor dejligt det var, at de ville fortælle deres historie for os alle. Selvom det var et nyt materiale, gik de i gang med det samme uden de store tvivlsspørgsmål.

I den kreative proces var det forbavsende få, der havde ladet sig inspirere af skulpturerne fra omvisningen. Materialet kunne være en grund til det, for børn er langt mere fortrolig med modellering af ler end med den helt anderledes arbejdsform, som gipsen krævede. Selv om de havde ønsket at kopiere, ville materialet dog have umuliggjort det. Gipsen kræver en helt anden håndtering end andre materialer, som de er mere vant til at bruge. Gipsforløbet blev mere en basal udforskning af materialet end en decideret udlevelse af deres fantasier. Desuden skulle de ikke arbejde alene som i lerforløbet. Det vil sige, at de også skulle have samarbejdet til at fungere. I starten var udfordringen at få pindene til at hænge sammen. For at børnene kunne arbejde videre med værkerne, blev der holdt en kort pause efter, at skelettet var blevet opstillet. Midtvejsgennemgangen hjalp børnene i deres videre arbejde. Deres kammerater var gode til at komme med input til værkerens indhold.

Ude i teltet

Dagplejeholdet var de første, der skulle arbejde udenfor. Omvisningen var kropslig og vedkommende. Mulighed for at røre ved figurerne gjorde, at børnene fik en mere konkret fornemmelse af materialet og brugen af det. Den aktive omvisning fangede børnene.

Det praktiske forløb bød på en del spørgsmål: Hvordan får man de små børn til at lave gips, og hvordan skal de bygge? Tine besluttede, at de skulle have en sanselig oplevelse af materialet; mærke gipsen på fingrene, hærdeningen og hvordan man kan sætte ting i gipsen. Børnene var dygtige til at lave gips. Specielt en dreng var vildt optaget af at lave gipsen og bruge den på sin skulptur. Processen var han helt bevidst om, og lavede gipsen perfekt efter Tines anvisning. Dagplejeren skrev i evalueringen, at hun var meget overrasket over drengen, fordi han til daglig sjældent sidder stille ret længe ad gangen! En pige

på 1½ år havde de to forrige gange vist stor interesse for projektet, og havde været ked af, at hun ikke var med (dagplejerne fordelte sig, så deres største børn deltog i værkstedsarbejdet, mens én af de voksne var i museets børnehjørne med de mindste). Den lille pige deltog i gipsforløbet, og det gik fint. Hun fik en god fornemmelse af materialet og nød endelig at være sammen med de store, samt muligheden for at røre og udforske materialet. Dagplejen var godt tilfreds med værkstedet i teltet, for det gav mulighed for en bedre kontakt mellem de store børn, der var med i projektet og de mindre, der den dag legede andetsteds på pladsen.

Børnene fra tredje klasse havde glædet sig til at komme. De var meget skarpe i rundgangen ved bronzeskulpturerne, og forstod Tines introduktion med det samme. De var også blevet fortrolige med stedet, selvom det kom som en overraskelse, at de skulle arbejde ude i teltet. Børnene blev delt op i tomandsgrupper. Fantasi og frihed forenedes med fællesskab - en dreng og pige fortalte: "Vi ville lave en borg, men for at der også var nogle pigeting besluttede vi, at der skulle sidde en prinsesse ovenpå". Der var god koncentration og de ville gerne have fortsat meget længere - "Det har været rigtig sjovt, men det er træls at vi allerede skal stoppe".

Eftermiddagsholdet var en børnehave. Tine vurderede, at det var bedst, at de lavede en lerform, som de kunne fylde gips i. Først skulle de tegne et ansigt på et stykke pap. Derefter skulle de lægge lerstrimler rundt om blyantsstregene. Inden gipsen blev hældt på, skulle de male pappet med almindelig spiseolie, der skulle fungere som slipmiddel. Gipsen skulle forstærkes med blå. De fleste børn var meget optaget af at fremstille gipsen og putte ting i formene. Processen kostede til tider lidt ekstra gips, men følelsen af at lave byggematerialet selv var en stor oplevelse. Som ved hele forløbet var der også i gipsarbejdet enkelte, der ikke kunne lide at blive beskidte. Tine gjorde meget ud af at fortælle, at det var samme arbejdsmetode, som Hansen Jacobsen havde gjort brug af i mange af sine værker. Han havde også først lavet en lerform som han dækkede med gips. Det gjorde dem meget stolte.

Onsdagens børnehavehold fik lov til at bygge i højden med grene og gips som skoleklasserne. Tine ville se, om de kunne bygge i højden og samarbejde om et værk. Desuden var undervisningsforløbet mere udfordrende for Tine, hvis hun undervejs vekslede mellem afprøvning af forskellige teknikker. Børnehavebørnene var overraskende gode til at bygge skulpturer sammen. Samarbejdet fungerede godt og de var meget engagerede. Netop denne børnehavegruppe var spændende, fordi man havde udvalgt børnene efter bestemte kriterier. Eksempelvis var nogle børn taget, fordi de kunne synes ukoncentrerede, andre fordi de kunne være meget stille og bevægede sig i udkanten af gruppen. I det kreative arbejde og i anderledes fysiske rammer glemte børnene ofte deres gamle mønstre fra børnehaven – eksempelvis var der en dreng, der til hverdag ofte kunne finde på at klovne rundt og lavede ansigter. I det kreative arbejde glemte han, at lave skuespil og var helt opslugt af arbejdet.

Teknikken stillede store krav, for det var helt afgørende at få konstruktionen til at holde. Børnene var bedst hjulpet med et velfungerende samarbejde. Projektet stillede undervejs også krav til de voksne om i rette øjeblik at hjælpe til med at støtte figurerne.

En klasse var særlig optaget af gipsforløbet. De havde før været på kunstmuseet og havde set på Hansen Jacobsens skulpturer sammen med museumsinspektør Teresa Nielsen. Tines omvisning var noget helt andet. Med blik for opbygningsteknikken og kompositionen

kom de til at se på skulpturerne på en helt anden måde. For Tine som udøvende kunstner er skulpturerens historier ikke det centrale. Hun synes, at den kan hæmme fantasien og den individuelle beskuers friheden til at opleve skulpturen på sin egen måde. Det var direkte gennem sanserne, at børnenes egen analyse af værkerne blev skabt. Sidst i omvisningen trippede flere børn, som var det juleaften lige inden gaverne – de kunne knap vente på at komme ind i teltet! Efter den obligatoriske introduktion til materialet og teknikken gik de i gang med stor appetit. Tine appellerede gennem hele forløbet til tredimensionelle skulpturer. Men det blev overvejende til fladebetonede værker, nærmest relieffer, hvor mellemrummene spillede en central rolle.

Fredagsholdet var en 2. klasse på 28 elever. Sammen med deres lærer har børnene været vant til at se på kunst i det åbne rum. Fra den første gang Tine viste dem rundt til denne gang, kunne man se stor forskel. Børnene var mere ivrige efter at svare på spørgsmål, der var ligefrem et hav af hænder. Under omvisningen var der en dreng, der skilte sig ud. I de andre forløb havde han holdt sig lidt i periferien, men fik nu mulighed for at stå og fortælle sin version af "Historien om en moder". Han tilføjede, at hans mor synes, at skulpturen er uhyggelig. Denne succesoplevelse medvirkede, at han ved de efterfølgende værker kom med en masse guldkorn.

Børnenes ord blev taget alvorligt. Tine lyttede, og førte tråden videre fra nogle af de ting, som børnene bemærkede, ligesom hun brugte en nøje gentagelse af de relevante ord, som blev sagt af den enkelte. I hendes gennemgang var det sansningen der gik forud for analysen. Flere gange understregede hun det, ved at være helt uinteresseret i den historie eller tekst, der hørte til værket. Sansningen var i centrum. Det sås ved, at hun fik eleverne til at bruge deres krop til at leve sig ind i figurens stilling og tilstand. Børnene levede sig ind i skulpturerens univers og stemning. Dermed åbnede Tine døren op til fantasien hos den enkelte. Hun fik dem til at se værdien i at se på kunsten.

I det praktiske arbejde var børnene rigtig gode til at arbejde sammen. Så vidt muligt arbejdede de sammen pige og dreng. Det gav en god stemning. De havde to mindre pauser, der passede til, at figurerne kunne hærde imens. Desuden var det vigtigt at komme lidt væk fra værkerne, så de kunne se på dem med andre øjne efter pausen. Man kunne se, hvordan historierne voksede i værkerne fra at være en skov i starten til at blive til heste og trolde. Gennem omvisningen og hendes kommentar i det praktiske forløb - der havde referencer til Hansen Jacobsens teknik - var Tine god til at lede børnene ind i en fantasiverden.

Nogle grupper egnede sig bedst til en teknik, og andre til en anden. Teknikken hvor de byggede i højden var spændende. Der viste sig snart forskellige måder at bygge på. Bakkelyskolens 2. klasse lavede mange huller i deres skulpturer, som Tine i starten forsøgte at få dem til at udfylde. Til sidst lod hun det være, da hun kunne se, at de helst ville bygge på den måde. Desuden kunne hun se, hvilke store kvaliteter der lå i skulpturerne med de store rum, der kom til at blive centrale dele af skulpturen. Andre byggede i bredden og fik meget volumen, hvilket gav nogle mere kropslige skulpturer med en decideret fortælling. Mange af fortællingerne syntes irrationelle som denne: "Det er et vindue, hvor der er en stol, som man kan sidde i."

Gipsen på fingrene

Efter ler- og malerforløbene på billedskoleloftet, var det spændende at skulle indtage rummet på plænen. Omgivelserne var med til at inspirere børnene til at eksperimentere. Nogle hentede rosenblade, som blev klistret på figuren. Andre brugte blade, frø eller kogler. Hvis der manglede særlige grene til deres univers, gik børnene bare ud og fandt noget på pladsen. Den frihed kunne ikke være opnået indendøre. Desuden kunne de holde små pauser på pladsen og løbe en tur rundt om Troldepringvandet, mens figurerne hærkede. Tine understregede, at det var godt, at komme udenfor, så alle kunne være frie i den kreative proces. Med denne bemærkning henviste hun især til sig selv. Hun ville ikke have fundet sig til rette i det rod, som gipsen ville have forårsaget på billedskoleloftet.

Selv om rammerne var forandrede, følte børnene sig godt tilpas, og havde glædet sig til at møde Tine igen. En pige fra dagplejen, som den første gang ikke havde sagt noget, blomstrede op og talte meget under arbejdet med gipsen.

Det var interessant at se værkerne vokse frem i et materiale, som de ikke var vant til at arbejde med. Flere af børnene kunne i starten ikke li' at få gips på fingrene, men da de rigtig kom i gang, gik det over. Følelsen af gipsen fik en dreng til at smøre sine hænder ind det hvide stads. En anden dreng undgik bevidst at få gips på sig. Efter protester blev han presset lidt til i det mindste at mærke på materialet. I klassens evaluering af forløbet udbød han, at gipsen helt klart var det sjoveste han havde prøvet i de tre uger på kunstmu-seet.

Per B. Christensen skriver i en antologi om formidling af kunst til børn, at "Børn er eksperter i deres eget liv og skal behandles som kompetente individer. Derfor er det en stor udfordring at medinddrage børnene og turde give dem indflydelse på eget liv og egne valg." Det var lige præcis hvad Tine gjorde i sin undervisning. Hun tog fat i børnene og gik i dialog med dem. Hun fik dem til at se deres værker som unikke historier. De åbne skulpturer i en snæver tredimensionel form var ikke hendes hensigt med projektet. Hun ville give børnene friheden til at føre deres tanker ud i værket. Tine var formidleren, der med sit materialekendskab blev bindeleddet mellem kunstværkerne, børnene og deres egne kreative udfoldelser.

Uge 4. Annette Holdensen, tryk - "Duppe - ikke male"

Af Iben Kim Kjær, projektmedarbejder

Projektets sidste uge handlede om tryk. Det var multikunstneren, Annette Holdensen, som stod for forløbet. Da teltet ikke var taget ned, og vejret fortsat var mildt og godt, blev det besluttet, at projektet skulle fortsætte udenfor. Annette havde været meget spændt på forløbet, da hun tidligere kun har undervist voksne, og i længere forløb. For hende var både målgruppen og de ni, korte forløb en helt ny situation.

Det første hold startede med at tegne på et stort ark, der skulle fyldes helt ud. Flere af børnene tegnede det samme som i billedkunstforløbet med Lars Ravn, men historierne havde udviklet sig. En dreng havde i malerprojektet tegnet en hund med et kæmpestort kødben. Hos Annette blev hunden til en monstervarulv med kødben. Drengenes tegninger blev koblet sammen til en stor historie mens de stod og tegnede dem. Da tegningerne var færdige, skulle de klippe et gækkebrev, som skulle bruges som skabelon. Deres skabelon skulle rulles med maling og gækkebrevsformen skulle trykkes ovenpå deres tegning. I starten kom de til Annette for at få trykt, men der opstod et flaskehalsproblem, og børnene gik selv i gang med at trykke. Der var heller ikke sakse nok, hvilket medførte en del ventetid. Annette udvidede trykteknikkerne med kartoffeltryk. En dreng, som hurtigt havde mistet interessen, fik pludselig den ide at bruge blade til at trykke med. Idéen blev udviklet til eksperimenter med flere materialer fra omgivelserne. Udendørsarealerne fremmede kreativiteten.

Revidering

I forlængelse af erfaringerne med formiddagsholdet besluttede Annette Holdensen at lave et udvalg af skabeloner på forhånd. Der blev ingen kø, for de stod klar til dagplejeholdet. Det ville også have været urealistisk at forestille sig, at de helt små børn selv skulle have lavet mønstrene. Skabelonerne blev brugt i starten. Børnene var dog for små til at arbejde med dem alene. Heldigvis var der fem voksne til otte børn, så det var muligt at hjælpe hvert enkelt barn med at holde skabelonen mens de duppede med svampen. Børnene fulgte levende med, og man kunne se begejstringen i hele kroppen, når skabelonen blev fjernet fra papiret. Børnene prøvede også kartoffeltryk, som flere af dem var meget optaget af. Efter et stykke tid fik børnene lov til at tegne med farvekridt på papirerne, og til sidst fik de tykke malerpensler at arbejde med.

Udenfor havde vi ingen stole til børnene, og de kunne lige akkurat nå op til bordene. Desværre blev museets lave bænke først leveret i den følgende måned. Dem kunne børnene have stået på mens de arbejdede ved bordene. Det blev overvejet, om de skulle sidde på græsset, men det ville nok give for meget uro. Til en anden gang er det vigtigt, at de fysiske rammer passer til børnene, da koncentrationen ellers svigter for hurtigt. Atter dukkede spørgsmålet op: Er dagplejebørnene ganske enkelt for små til at de får den tilsigtede oplevelse af forløbet? Det at komme på museet og lege med materialerne var en stor oplevelse.

se for dem, men det er ikke muligt for dem - på samme måde som de større børn - at foretage koblingen mellem fornemmelsen for materialets muligheder og kunsten på museet. Teknikkerne, som de har arbejdet med, kan være inspirerende for både dem og dagplejerne, som måske får endnu mere mod på den kreative leg derhjemme.

Jeg gider ikke arbejde med blomster hele tiden

Frem til aftensmadstid sad Annette i de sene eftermiddagstimer - efter at det andet hold børn var gået - og arbejde med teltet som sit atelier. Det blev til en del billeder med de mange forskellige skabeloner. Allerede fra mandag til tirsdag lavede hun et trykkebillede. Med det forklarede hun børnene om sine teknikker og viste, hvordan man kan få interessante virkninger ved at trykke en skabelon flere gange ovenpå hinanden og med forskellige farver.

I løbet af mandag eftermiddag havde hun også produceret endnu flere skabeloner, og de faldt i god jord. I 3. klassen kunne man se, at skabelonerne inspirerede dem. Blomsterne, som Annette havde brugt til sit eget billede blev genbrugt. Først fik eleverne hver et papir, hvor de skulle øve sig i at trykke. De hjalp med at holde skabelonerne for hinanden. Samarbejdet fra de andre gange syntes at have båret frugt. Derefter fik de nogle store stykker papir, hvor de i grupper skulle finde ud af at lave noget. Et hold blev enige om at lave en by. Storbyens travlhed og cirkulerende energi blev skabt i et billede, hvor bysøen med bænke og stier blev omdrejningspunktet. Her var det stemningen, og ikke den konkrete by, der blev beskrevet. Frit vendte børnene huse og mennesker i alle retninger med en centrifugalbevægelse ind mod søen. Trykkene hvirvlede ind mellem hinanden, og skabte liv og bevægelse. Et hold lavede håndaftryk med en grøn ramme rundt om. Den farvelagte bort blev dekoreret med blomster og måner, der gav en god effekt. Efter pausen blev billederne hængt op, så alle kunne se dem. Annette talte om fællesværkerne og fortalte, hvad de kunne arbejde videre med. Afslutningsvis så de på billederne som færdige udtryk. Børnene var gode til at stå frem og fortælle, hvad de havde lavet. Annette spurgte dem, hvad de ville kalde deres billede. Det gav anledning til gode diskussioner om, hvad de enkelte billeder egentlig handlede om.

I trykforløbet var der plads til den enkelte. Børnene stimlede sammen om Annette og bad hende lave diverse skabeloner, som de havde brug for. Der blev lavet skabeloner af stjernesked, fodbolde, træer, huse, egern og pindsvin for at nævne et lille udvalg. Bakkegårdens børnehave fandt samspillet mellem Annette og børnene godt. De beskrev en ganske særlig episode i deres evaluering: "Annette kom med ideerne og hvordan børnene skulle gøre det. Annette havde især et meget fint samspil med et enkelt barn der ville lave en traktor." Drengen var hurtigt kommet til at kede sig. Han gad ikke at trykke. Da han blev spurgt hvorfor, lød svaret: "Jeg gider ikke lave lyserøde blomster." Han ville hellere trykke en blå traktor. Annette tog udfordringen op og måtte erkende, at hun aldrig havde skåret en traktorskabelon før. Under arbejdet spurgte hun drengen til råds. Han beskrev, hvordan baghjulet var størst. Drengen blev taget med ind i arbejdet, hvilket kan lede tanker hen på Lars Ravns arbejdsord om, at "ingen skaber alene". I fællesskab skabte Annette og drengen traktorskabelonen, der for øvrigt blev inspirationskilde for efterfølgende hold, hvor temaer som bondegård og dyreauktion dukkede op. Traktoren blev et højdepunkt i dren-

gens oplevelse af "Kunstnermøder". Man kunne se glæden lyse ud af ham, da han trykte sin blå traktor.

Landet for længe siden

Ved et andet forløb foreslog Annette Holdensen, at de startede med at finde et tema og eventuelt en titel til gruppebilledet. For nogle blev skabelonerne styrende for deres tema. En gruppe lavede en bondegård fordi de havde set en traktorskabelon. Andre lavede også en bondegård, som dog kom til at udvikle sig til "Vittrups Maskinstation". Pludselig startede en griseauktion på tværs af grupperne, hvor en trykt gris på en ladvogn blev solgt til 300 kr. Køberen var et kærestepar, der kom gående. På billedet kunne man opleve en tegneserieeffekt, hvor grisen først sås på en ladvogn og derefter bag ved kæresteparret.

"Vi skal have en vogn, en tyr og noget græs." Skabelonernes form var bestemmende for temaerne, men da motiverne først var på plads, voksede børnenes egne skabelonønsker, og Annette kom på overarbejde. Dup, dup, dup, og alle dappede med farverne. De var gode til at høre efter Annette, og var gode til at gøre hende arbejdet efter. Børn opfatter hurtigt, og i teltet fandt de hurtigt ud af, hvordan Annettes forløb kørte. Hun kom ikke med en masse samlede instruktioner, blot en kort introduktion og derefter løbende korrektioner, så de kom til at lave bedre og bedre tryk. Børnene kom til hende, hvis de havde brug for noget særligt. Der var en hyggelig atmosfære.

En pige havde brug for en lyslilla. Hun var selv med til at blande rød, lidt blå og meget hvid. For hende var det nærmest magi, da hun til sidst kunne se, at farven blev til en fin lyslilla. Oplevelsen førte til, at en række børn skulle have blandet nogle ganske bestemte farver. De fik indsigt i, hvordan man selv kan skabe en særlig ønsket farvetone.

Børnenes indledende temasætning kunne man se i de færdige resultater. Et hold valgte titlen "landet for længe siden". Det var en firemandsgruppe, men ideen kom fra en dreng, der havde plottet parat. De fik Annette til at lave forskellige dinosaur skabeloner. Landskabet var grønt og frodigt med de mægtige dyr i forskellige farver - mennesker eksisterede også. Pludselig lavede en af drengene en stor, lyserød plet midt på billedet. Den virkede ødelæggende, og det var lige netop hensigten. Drengen forklarede, at det var en meteor, der udslettede hele den verden, som de lige havde skabt. Historien var hans forklaring på, hvorfor dinosaurerne er uddøde.

Fantasien fik frit løb. Børnenes begejstring for forløbet har været stor. Det sås særligt hos en af drengene, der ellers ikke har været aktiv i de andre forløb. Hos Annette udbrød han spontant, at det var det bedste, han havde været med til. Der kan være mange grunde til, at lige netop det forløb fængede ham, men der er ingen tvivl om, at forskellige materialer og forskellige undervisere appellerer til forskellige børn. Desuden henvender de flade tryk og maleriet sig til nogle, mens andre foretrækker det skulpturelle. I et kunstnerisk forløb, hvor børn har mulighed for at arbejde med forskellige materialer og teknikker, vil det derfor være muligt at ramme flere forskellige børn med forskellige interesser.

Refleksion i klasserne, udforskning blandt de mindste

Trykforløbet var et arbejde på den plane flade med maling/tryksværte, og i den forstand var det beslægtet med Lars Ravns projekt. Forskellen lå i teknikken, da børnene ikke skulle male med svampene men duppe, således at der kom et let udtryk frem bag skabeloner-

ne uden udgnidninger i papiret. Desuden skulle de bruge meget lidt farve til trykningen, da de ellers kunne risikere at farven 'smattede' under skabelonerne. I brugen af håndtryk og bladtryk blev børnenes fantasi sat i gang og godt brugt. Den kom også frem i deres fællesbilleder, hvor titler og temaer var med til at styre den kreative proces. Det førte dem ind i universer, hvor historien kunne få lov til at vokse.

Udviklingen fra mandagsholdet til fredagsholdet var stor. Det ses tydeligt i lærernes og pædagogernes evalueringer. Mandagsholdet efterlyste indblik i, hvad og hvordan Annette selv lavede. Det kunne måske give børnene inspiration. En sådan præsentation lavede Annette allerede dagen efter, og hendes billeder inspirerede børnene til at eksperimentere med skabelonerne. Der blev også efterlyst et bedre pædagogisk tag på børnene. Det kan suppleres med en kommentar, hvor flere lærere efterlyste en bedre instruktion til forløbet. Omvendt ræsonnerede én, at instruktionen åbenbart var god nok, da børnene gik direkte til arbejdet. Forskellen ligger måske i, at hvor børnehaveklasserne skal have mere instruktion og en bedre voksenkontakt er det muligt at lade børnene i de større klasser gå i gang selv uden en masse instruktion.

En pædagog fra en børnehave har skrevet, at hun ikke synes, at det var så kunstnerisk at trykke med skabeloner. Det var egentlig heller ikke hensigten, at Annette skulle lave skabelonerne for dem. Udgangspunktet var, at børnene selv skulle forsøge sig med sakse, kartofler, knive og måske endog linoleumstryk. Men da holdene var så store, var det ikke forsvarligt, at lade børnene stå alene med knive o.l. Den kunstneriske proces blev derved flyttet fra det at lave figurerne til selv at komponere billederne med afsæt i det arsenal af figurer, som Annette efter ønske havde skåret ud. Som vist ovenfor opstod der også spændende samspil mellem Annette og eleverne, når de kom for at bede hende om en ganske særlig skabelon.

Som i Lars Ravns forløb blev samarbejdet i grupper et centralt element fra tirsdag og ugen ud. Annette havde ingen erfaringer med så store grupper af børn i denne aldersgruppe. Det havde været vanskeligt for hende regne ud, hvad børnene selv kunne lave. En lærer fra den første del af forløbet ønskede, at Annette havde sluppet udskæringen af skabelonerne, da vedkommende følte, at arbejdet mindskede kontakten med børnene. Det blev der rettet op på de følgende dage, og som Annette selv sagde: "Jeg ville ønske, at vi kunne tage de første hold ind igen. De ville få en helt anden oplevelse." Hun voksede med opgaven og blev bedre og bedre til at kanalisere informationer ud til børnene. Processen blev også lagt mere ud til bordene, så børnene ikke skulle stå i kø for at komme videre med deres ting.

Annette Holdensen har haft polio som barn, og havde det bedst med sin faste plads på den gode kontorstol for enden af det lange arbejdsbord. Hun kunne ikke suse rundt mellem ungerne, men til gengæld kom de ganske naturligt og betænksomt hen til hende for at opsøge hendes specialviden og den bedstemoragtige hygge og intimitet, som de fik i samspillet med hende.

Børnenes fællesbilleder fungerede godt, og fantasien fik frit løb. Når børnene ikke selv skulle lave skabeloner, kunne de koncentrere sig om den kreative proces omkring kompositionen på billedfladen. Børnene var meget interesseret i at se Annette lave skabelonerne, og ønskede at prøve at lave den slags hjemme. En dreng, der ikke havde været interesseret i de tidligere forløb, var total opslugt af Annette Holdensens skærearbejde. Blandt de mindste var det afgørende trykprocessen og glæden ved at se resultatet.

Evaluering af projektet

Af Iben Kim Kjær og Teresa Nielsen

For at kunne få så mange konkrete tilbagemeldinger som muligt, har lærere og pædagoger løbende evalueret de enkelte uger. Ugeskemaerne er blevet suppleret med evalueringer fra kunstnerne. Dertil har der været indhentet evalueringer hos forældrene i håbet om at kunne fornemme, hvor meget projektet har fyldt hos det enkelte barn. Der har været fin tilbagemelding fra forældrene, idet omkring 2/3 af dem har svaret. Overordnet kan vi konstatere, at samtlige tilbagemeldinger er positive. Børnene fra børnehaverne og op til 3. klasse har talt en del om de fire besøg på kunstmuseet, og flere har haft et stort ønske om at tage deres forældre med på museet for at kunne fortælle dem om kunsten. Ønsket kan ses som tegn på, at børnenes appetit på kunst er blevet skærpet. De vil gerne tale om den og har noget at byde på. Denne udvikling har også været at spore ved udstillingerne af deres værker på skoler og i børnehaver, hvor børnene stolt har fortalt om deres arbejdsproces i forbindelse med værkerne.

Vigtigheden af de fysiske rammer

- du går jo også i teateret for at se teater

Ud fra evalueringerne kan vi læse, at de fysiske rammer har haft stor indvirkning på børnenes koncentration og interesse for projektet. De er blevet fanget af historierne og er blevet inspireret til at skabe ud fra deres fantasi. Interessen for museet og kunsten på museet er også blevet skærpet. At projektet har fyldt i børnenes bevidsthed fremgik eksempelvis direkte til et forældremøde i Bække, hvor de fremmødte fortalte, at de følte, at deres børn havde vundet i lotteriet! Hjemme havde børnene fortalt om projektet gentagne gange, mens de nærmest ikke havde kommenteret deres projektuge, der handlede om IT!

Tilbagemeldingerne lyder på, at de fysiske rammer kombineret med nye mennesker på underviserens plads har været to centrale årsager til, at børnene har vist stor koncentration og særlig interesse for den aktuelle opgave. I den sammenhæng er det helt sikkert, at omvisningerne/introduktionerne på kunstmuseet, hvor kunstnerne har vinklet den forestående kreative proces, har haft en frugtbar indvirkning på børnenes appetit på at lege med i et fabulerende fantasiunivers med skiftende materialer.

Kunstnerne bekræfter, at de fysiske rammer har været afgørende for børnenes engagement. Om museet som ramme sagde Lars Ravn ganske kort: "man går jo også i teater for at se teater." Tine Hecht-Pedersen - der jævnligt underviser på skoler - mente, at hendes forløb ikke havde været mulige på en skole. For det første ville hun dér ikke kunne gøre brug af kunsten som inspirationskilde og som redskab til fortællingen om teknikker og materialer. For det andet har skolerne ikke de nødvendige rammer til at børnene kan opleve friheden ved at skabe. Desuden er børnene klart mere motiverede og engagerede i nye omgivelser og i selskab med nye mennesker. Som beskrevet ovenfor skiftede de midt i forløbet fysiske rammer, da de rykkede ud i teltet. Sammen med billedskoleloftet ligger teltateljéret langt fra skolens vante rammer. Ude i teltet skulle børnene finde ud af at arbejde stående under hele forløbet. Samtidig gav udelivet en frihed til at udfolde sig uden at skulle

tænke på, om man kom til at grise på gulvet. Hvis det var nødvendigt, kunne børnene tage små pauser, uden at skulle lave de helt store opbrud.

Formidlingen

Indenfor de institutionelle rammer er formidling blevet teoretiseret for at kunne foretage vurderinger af, hvilken form for formidling der passer til et givent materiale eller gruppe. I dette projekt har der overordnet været to former for formidling. Den første var den strukturerede form, hvor friheden fik lov til at blomstre indenfor definerede rammer. Ler og gipsforløbene var velstrukturerede og organiserede. Tine havde rige erfaringer med at styre børn og pædagoger/lærere i den kreative proces. Trods den organiserede styring var hun åben overfor løbende revideringer af formen. Åbenheden og friheden til at vælge var styrende principper i hendes undervisning. Indenfor disse rammer følte børnene sig trygge og lod deres fantasi få frit løb. Omvisningerne gav en fin kontakt, og skærpede deres øjne for små detaljer ved kunsten. Dette kunne i et vist omfang ses i deres værker, hvor former og objekter til tider mimede de set skulpturer. For Tine var det vigtigt, at samspillet i holdene fungerede – at alle var med og spillede sammen.

Den anden form for formidling var den, der udviklede sig time for time. I Lars Ravns uge voksede hans erfaring med aldersgrupperne og hans fornemmelse for, hvilken retning undervisningen skulle drejes. Hvor begyndelsen af forløbet byggede på hans projekt "ingen skaber alene", og hvor teksten på mange måder skulle bære indholdet af det, kom forløbet gradvist til mere og mere at dreje sig om Lars Ravns virke som kunstner og om at lege kunstner for en dag i samarbejdets tegn. Det tekniske ved materialet fik relevans i det omfang Lars fandt det nødvendigt, eller hvis børnene spurgte om noget. Det førte til, at undervisningen blev mere differentieret end i Tines forløb. Lars favnede den enkelte og formåede at få de større børn til at reflektere over det, som de siger og gør. At lege kunstner for en dag var spændende, og der var ingen forventninger om, at de skulle producere et færdigt værk. Processen var vigtig for forløbet. Børnene var begejstrede for det, og fandt det spændende at høre om en kunstners virkelige liv.

Samme undervisningsform gjorde sig gældende hos Annette Holdensen. Hun havde ikke tidligere undervist så små børn og ej heller i så store grupper. Her var det også tale om "learning by doing". Men hendes interesse for børnene og hendes udstråling var med til at de straks kom til hende for at få hjælp til et eller andet omkring trykkearbejdet. Ofte var det en skabelon, som de behøvede eller et lille fif. Annette viste børnene, at hun havde tid til dem. Forløbet udviklede sig fra at børnene selv skulle lave skabeloner til et forløb, hvor de fik brugt deres fantasi og den interne leg til at skabe kompositionerne. I den sammenhæng var Annette bindeleddet, da hun stod for skabelonerne til deres universer. På flere hold foregik der en korrespondance mellem billederne, hvor indholdet i det ene kom til at flyde over i et andet - eksempelvis ved grisehandlen og Vittrups maskinstation.

I evalueringerne af de fire forløb var der blandede opfattelser. Når kommentarerne kom fra de voksne, var der ingen tvivl om, at Tines formidling vakte størst begejstring. Hun havde styr på det hele og overblik. "Hun ville børnene", som en af dagplejerne skrev. Hendes undervisningsform passede optimalt til institutionernes hverdag. Derimod var roserne begrænsede ved lærernes tilbagemeldinger på de to mere processuelle forløb, hvor formidlingen og indholdet blev forfinet i takt med erfaringerne. Til gengæld besad både Lars og

Annette egenskaber som nærvær og tilstedeværelsen for den enkelte. I evalueringerne havde pædagogerne/lærerne spurgt børnene, og i langt de fleste tilfælde, var det malerforløbet, der blev fremhævet som det mest spændende. Om det skyldes Lars eller et arbejdsområde, som de er forholdsvis fortrolige med, er svært at afgøre. Begrundelserne lød, at børnene syntes, at det var sjovt at lege kunstner for en dag. Flere nævnte, at det var en sjov proces først at skulle arbejde med skitserne, og skulle overføre dem til lærrederne. Formidlingens skarphed set med voksenøjne er ikke nødvendigvis kvalitetskriterium i børnehøjde. På den anden side viser erfaringerne fra dette forløb, at den frie undervisningsform egner sig bedst til mindre grupper og ikke til 28 elever, som på fredagsholdet. En pædagog syntes meget godt om gruppearbejdet, hvor de i fællesskab skulle sætte titler på deres værker. Den proces har vægt på den menneskelig udvikling i sociale relationer, som også er en vigtig del af denne kunstneriske proces, og som gerne skulle kunne forenes med tilegnelsen af diverse teknikker.

Kunstner eller billedkunstlærer

Som billedkunstlærer har man den pædagogiske/formidlingsmæssige baggrund at gøre brug af i undervisningen. Børnene får kendskab til en række teknikker på linie med dette projekt, men som oftest i kortere og mere afmålte tidsrum. Med en kunstner som underviser på et kunstmuseum tilføjes ekstra dimensioner. Eksempelvis følger kunstneren ikke nødvendigvis så mange af de voksne paradigmer for, hvad der kan skabes. Alene spørgsmål som "Hvor skal himlen være henne?" eller kommentar som "Du kan da ikke tegne huse oppe i luften." kan bremse børnene i at skabe lige, hvad de har lyst til. En japansk kunstner fra 1890'erne udtalte engang, at han ville have lov til at male solen grøn, hvis han havde set den grøn. Eller for at vende tilbage til Peter Carlsens værk: Hvornår begynder man at anse en løve med et gedehoved ud af ryggen for at være mærkelig? For en del af børnene syntes det som en ganske naturlig sag. Hvis man vil forstå kunsten, er det vigtigt at forstå, hvordan kunstneren har brugt fantasien og inspirationen i sine utallige eksperimenter, samt at forsøge at sætte sig ud over, hvad der måtte kunne lade sig gøre.

Åbenheden hos en kunstner - kreativiteten og evnen til at følge intuitionen - er to elementer, som skoleundervisningen kan have en tendens til at miste, når pædagogikken tager over. Med de rette kunstnere kan man udvikle børnenes evne til at følge deres fantasi og lade sig inspirere uden at se begrænsninger. I det aktuelle projekt har kunstnerens indsigt i de forskellige materialer været med til at lære børnene om både muligheder og begrænsninger. Børn kræver en holdbar forklaring, og det vil en kunstner kunne give.

Forløbet har vist, at det har stor betydning, at det er udøvende kunstnere, der kommer og sætter tonen. En billedkunstlærer ville ikke kunne gå ind i de udvalgte materialer med samme autoritet og indgående kendskab. Et særlig tydeligt eksempel er gipsen. Den er et materiale, som kun de færreste ville give sig i kast med. Til gengæld kan disse gæsteforløb komme til at fungere som inspiration/en art videreuddannelse for de involverede lærere. For mange af dem vil gips fremover forhåbentlig stå som et knap så fremmed materiale – noget, som de siden selv kunne finde på at arbejde med. Det står dog også klart, at der er en verden til forskel mellem friheden på billedskoleloftet i forhold til den faste undervisning. Har man kun de afmålte 2 x 45 min. og et lokale, hvor der både skulle gøres klar og ryddes af, ville man næppe kunne nå det, der har kunnet lade sig gøre i dette forløb. Dertil

har der ikke kun været en lærer, men kunstneren, assistenten (i dette tilfælde kunsthistoriker Iben Kim Kjær) og dertil klassens lærer. Det vil sige tre voksne, og en oprydning, der ikke skulle forholde sig til en anden klasse, der siden skulle overtage lokalet.

Alderen i forhold til materialet

Dette projekt har taget udgangspunkt i de mindste børn fra to års alderen og frem til 3. klasse. Det er vanskeligt at komme med helt kategoriske betragtninger om hvilket materiale, der passer til hvilket alderstrin. Overordnet kan det dog konstateres, at ler har været det materiale, som har fungeret bedst for alle børnene. De kunne alle forstå teknikken og kunne alle skabe noget i leret, som de kunne tale ud fra – endog dagplejebørnene kunne fortælle, hvad de havde lavet på den fælles figur. Dernæst er det symptomatisk, at malerprojektet er et forløb, som de alle har været trygge ved. Det at tegne eller at male har været fortroligt teknikker, som gik igen i trykkeforløbet, hvor maling dog skulle bruges på en noget anderledes måde. Samtidig kan man stille spørgsmålet, om de mindste lærte ret meget af forløbet med Lars Ravn, da de ikke kunne gøre sig de samme refleksioner som de ældre. Samarbejdet i børnehaverne var mere en opdeling af billedfladen end et decideret samarbejde, som jo var et overordnet mål i forløbet.

Ved materialer, som børnene var mindre fortrolige med, kunne man se, at det var udforskningen af dets muligheder, der gik forud for et decideret indhold i værkerne. Det var særlig tydeligt i gipsforløbet, hvor børnene var mere optaget af, hvad materialet kunne bruges til end hvad de kunne udtrykke i det.

Børnenes udvikling fra uge 1 til uge 4

Evalueringskemaerne fra forældre og lærere/pædagoger viser, at det er vanskeligt entydigt at måle, om der er sket en motorisk udvikling med børnene fra start til slut. Til gengæld ses det klart i enkelte børnehaver, at "Kunstnermøder" har sat sig synlige spor i børnenes leg. De har eksempelvis fået mod på at tegne og male på store stykker papir, og andre typer samarbejder kunne ses, da hold skulle lave brokonstruktioner ude på en legeplads. En pige har samlet ting fra naturen og har generelt tegnet mere end tidligere.

"Kunstnermøder" har givet børnene inspiration og interesse for at udforske på nye måder. En forældre skriver, at barnet har tegnet et hav af tegninger i den forgangne måned. Hos en anden har forældrene kunnet se en større sikkerhed i tegningerne, og fornemmer, at barnet er begyndt at tro mere på sig selv i den kreative proces. Projektet har affødt en kunstinteresse hos nogle børn, der har fået lyst til at vise deres museum frem for familien. Børnene har fået en oplevelse med hjem, som de er vilde med at dele med de voksne. Omvendt har forældrene fundet ud af, at kunstmuseet også kan være et sted, hvor børn bliver taget med, hvilket en forældre ikke tidligere havde set som en mulighed.

Kunstprojektet har været med til at gøre børnene bevidste om at sætte ord på det set. En forældre skriver, at deres barn er blevet mere interesseret i at tegne og forklare, hvad det er. Kunstprojektet har også givet anledning til en række spørgsmål om, hvordan andre kunstværker er blevet til. En forældre skriver, at de har kunnet se, at deres barn nu sidder og tegner og maler i længere tid end før. Derudover har flere børn aftalt med deres forældre, at de skal besøge kunstmuseet sammen, så børnene kan fortælle om værkerne.

Børnene har nydt at deltage i projektet, og har med spænding imødeset de nye kunstnere. De store introduktioner er blevet overflødige i takt med at de er blevet fortrolige med stedet og forløbet bl.a. i kraft af den fast nøgleperson, Iben Kim Kjær, der har været der i alle fire uger. Personligt har de også rykket sig. I den sidste uge fandt børnene uopfordret ud af at hjælpe hinanden med at binde forklæder og holde skabeloner. Børnene har generelt tegnet og malet mere under og efter kunstprojektet. I et evalueringsskema giver en forældre udtryk for, at deres søn forud var negativ overfor projektet. Det viste sig dog at være rigtig godt for ham - han konstaterede, at det var rigtig sjovt. Dertil opdagede han, at han kunne mere, end han havde regnet med.

Projektet har været udviklende på mange måder. I forløbet var der en dreng, som absolut ikke ville have fingrene i gipsen. Alligevel fremgik det af evalueringsskemaet, at det netop var gipsen, der var blevet talt særligt om derhjemme. Arbejdet med materialerne har givet børnene sanselige oplevelser med hjem, som uden tvivl vil ligge i deres leg og socialisering med omgivelserne,

Tiden efter projektet

Vejen Kunstmuseums projekt, "Kunstnermøder", er blevet afrundet på skoler og i børnehaver med udstillinger, hvor forældrene har været inviteret til at se resultaterne. Her har børnene fortalt familierne om deres værker. I 2. klasse har dansklæreren besluttet at bruge deres værker som udgangspunkt for en historie, som de selv skal skrive. Endvidere har lærerne løbende taget billeder, der skal vises på et forældremøde eller kan bruges i institutionen. På Grønvangskolen vil 3. klasse lave en udstilling på biblioteket og 2. klassen har tanker om at tage deres værker med, når de flytter til deres nye skole, så de har noget velkendt at kigge på.

Fra to børnehaver er der kommet invitationer til fernisering, og en tredje børnehave har tænkt sig at udstille værkerne senere. Hos de allermindste har en af dagplejerne lavet en lille bog om projektets fire uger. "Kunstnermøder" summer videre i børnenes og de voksnes bevidsthed, og har allerede affødt nye projekter. På Bække Skole er man i gang med at lave en emneuge, som nok får titlen "kunst og fordybelse". I Vorupparkens børnehave vil de med børnene arbejde med ler op til jul. Børnene kan få resultaterne med hjem som julegaver til deres forældre. Børnehaven har en keramikovn, som kun sjældent har været brugt - i evalueringen står netop, at de ikke har været vant til at lave noget kreativt. Sluttiligt ville det være spændende at vide, hvor mange af børnene, der får overtalt deres forældre til at besøge museet!

En ting står klart, selv om det nok vil være kompliceret at administrere: Ugens mødetider bør være skiftende, så eksempelvis "prøvekaninpladsen" om mandagen kommer til at gå på omgang. Det skal også være muligt på skift at kunne se eleverne fungere formiddag/eftermiddag. Ideelt set burde de deltagende klasser fra 4.-6. klasse få besked om hvilke uger de skal sætte af, hvorefter der burde laves individuelle mødetider uge for uge.

En person, som de kender

Skolen har i dag mange fag, som primært er med til at træne hjernen. Alt for sjældent er kunst og kreative udfoldelser en integreret del af undervisningen. Børnene er vant til at tale og tænke over gennemgang, men knap så vant til at bruge hænderne. Problemet med den

ensidige fokus på "hjerneopgaver" er, at man ekskluderer børn, der kan udtrykke sig bedre i et materiale end gennem sproglige konstruktioner. I de fire uger, hvor vi har fulgt de ni grupper børn, har vi kunnet konstatere, at kunstnerne har udfordret andre færdigheder end børnene normalt udvikler i deres institutioner. Ofte bemærker lærerne, at forløbene giver anledning til at elever viser stærke sider, som de ellers ikke havde fået øje på.

Opgaverne, som børnene har arbejdet med, har været udviklende på forskellige niveauer. Samarbejdet har blevet anderledes, og nogle af de hierarkier, som altid eksisterer i en gruppe, er blevet udfordret og blødt op gennem de fælles kreative udfoldelser. Børn med sociale eller boglige vanskeligheder kunne pludselig få lov til at vise deres stærke sider i de kreative forløb.

De fire uger har vist, at man med kunstnerne kan nå ud til en bred vifte af børn. Det kreative forløb er på forskellig vis godt for hele klassen, hvor alle på lige fod får gode betingelser for at arbejde med spændende materialer.

Af evalueringerne har vi desuden set, at det har været vigtigt for børnene og lærerne, at der har været en gennemgående person. Der har i dette forløb været prioriteret højt at sætte midler af til en "nøglepersonen", der her har været kunsthistorikeren Iben Kjær. Hendes opgave har været at følge og dokumentere forløbene. Med sit venlige og imødekommende væsen blev hun 'den røde tråd', et samlande element mellem de fire meget forskelligartede uger.

Tine Hecht-Pedersen, Lars Ravn og Annette Holdensen mener, at det vil være vanskeligt at finde en kunstner, der vil være fast ansat på museet. De frygter, at man som kunstner vil miste sin frihed og bliver låst fast. Desuden gætter de på, at det kan blive vanskeligt at bevare energien, hvis forløbene bliver for rutineprægede. I et sådant job vil kunstnerens udfordring være at forny sig og variere forløbet, som Tine også meget bevidst gjorde det under arbejdet med gipsen. Derved fastholdes et nærvær og en entusiasme. Afgørende er den enkelte kunstners vinkling af synet på opgaven.

Lars Ravns har i sin evaluering givet udtryk for, at erfaringerne fra forløbet har givet ham lyst til at afprøve lignende projekter en anden gang. Set i lyset af de erfaringer, som Tine, Lars og Annette gjorde sig formidlingsmæssigt under forløbet i Vejen, ser det ud til, at kunstnere generelt kan få udfordringer og nye impulser ved i en periode at eksperimentere inden for formidlingen gennem pædagogiske refleksioner, afprøvning og sansning. Hvor den udøvende måske rent kunstnerisk (som ved ansættelse på kunstakademierne og andre uddannelsesinstitutioner – undervisning tager tid og kræfter!) kan komme til at opleve en mindre stilstand, vil der på det formidlingsmæssige område være muligheder for at eksperimentere og være kreativ – udforske grænser i et andet virkeområde.

Det er blevet foreslået, at en mulighed på Vejen Kunstmuseum måske kunne være en turnusordning med 3-4 tilknyttede kunstnere. Men det ville forudsætte, at der ud over gæstekunstnerne også var økonomi til en permanent ansat nøgleperson, der kunne sørge for værkstedet, materialerne og helt særligt den løbende kontakt til og aftalerne med skolerne. Den økonomi er på nuværende tidspunkt ikke tilsted på Vejen Kunstmuseum, men kan dog ses på andre tilsvarende institutioner i form af formidlere. Det realistiske er nok at satse på at finde en kunstner, der vil gøre billedskoleloftet til sit domæne og gradvist udvikle en bred vifte af værkstedsforløb for børn og unge i alle aldre.

”Kunstnermøder” og formidling af kunst til børn i Vejen Kommune

Overordnet viser gennemgangen, at ”Kunstnermøder” i sin formidling af kunst til de mindste børn i Vejen Kommune har været med til at give børnene en interesse for og metoder til at se på kunsten. De har fået en forståelse for nogle af de teknikker og materialer, som kunstnere gør brug af både gennem omvisningerne og gennem deres egen leg med materialerne. Det har medført, at deres sanser er blevet skærpet. De er blevet sporet ind på en sanselig analyse af værkerne på baggrund af materialekendskabet og ved at se dem i forhold til deres egen krop. Desuden har friheden til at bruge fantasien i det kreative arbejde og i værk gennemgangen givet børnene en oplevelse af at have skrevet en historie, som er helt deres egen, på samme måde som en kunstner.

Annette Holdensen skriver i sin evaluering af projektet, ”Jeg oplevede børnene i Vejen som utrolig åbne overfor kunsten i museet, for mig som person, og som alvorligt arbejdende med egne kunstneriske projekter. Jeg tror de gennem kunstprojekterne opøver en evne til at modtage og bearbejde andre kulturmøder anderledes; musik, billedkunst, litteratur, andre folks kulturmønstre...” Det er tænkeligt, at denne åbenhed skyldes, at mange af børnene tidligere har været til enten julekalenderudstillingerne eller med institutionerne til andre arrangementer på museet. Det er et hus, som de på forhånd er fortrolige med, men nu oplever fra en ny vinkel – gennem kunstneren og deres egen kreative udfoldelse.